

Møde i Nationalparkrådet den 14. juni 2023	
Endeligt referat	
Udsendt 30.06.2023	
Mødetid:	Onsdag den 14. juni 2023
Mødested:	Erhvervs Akademi Sydvest i lokalet Innovatorium, Spangsbjerg Kirkevej 103, 6700 Esbjerg
Deltagere:	Medlemmer af Nationalparkrådet for Nationalpark Vadehavet samt sekretariatet – afbud fra Anne Husum Marboe, John Frikke, Xenia Salomonsen, Søren Christensen, Henrik Mikaelson og Jens L Hansen
Mødeleder:	Jens Lorenzen, formand for rådet
Referent:	Alette Houman Dyhrfjeld
Bilag	Bilag udsendt med den endelige dagsorden – se under hvert punkt

Ribemarsken, formand	Jens Lorenzen	
Vadehavets Bådklubber, næstformand	Steffen Steffensen	
Museerne i Vadehavsområdet	Anne Marie Ludvigsen	Afbud
Danmarks Fiskeriforening	Pau Schramm	
Dansk Botanisk Forening	Søren Vinding	
Destination Sønderjylland	Karsten Justesen	Afbud
Aarhus Universitet, Bioscience	Thomas Bregnballe	
Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse	Mads Møller Jepsen	Skype
GEUS	Merete Binderup	
LAG Fanø/Varde	Preben Friis-Hauge	
LAG Tønder/Haderslev	Johanne Marie Ludvigsen	Afbud
FLAG	Ole Jakobsen	
Lokalarkiverne	Vakant	Afbud
Marsken omkring Sneum Å	Kurt Aakjær	
Region Syddanmark	Poul Erik Jensen	
Det Rådgivende Udvalg for Tøndermarsken	Jens Møller	Afbud
Det Rådgivende Udvalg for Vadehavet	Lasse H Schousboe	
Business Esbjerg	Troels Larsen	Afbud
Vadehavets Formidlerforum	Bente K Bjerrum	
Vadehavskunsterne	Daisy Dahl	Afbud
Skallingen, Ho og Oksbøl	Anne Marie Slaijkjær	
Varde Ådal	Hans Julius Jakobsen	
Marbækområdet	Carsten Mathiesen	
Fanø	Torben Korsgaard	Afbud
Fanø	Julie Aalund Sørensen	
Ribemarsken	Kent Rygaard	
Mandø	Poul Erik Fredskild	Afbud
Rømø	Christiane Terhart	Afbud
Rømø	Henrik Manø Stenrøjl Kristensen	
Tøndermarsken	Kurt Schmidt	Afbud
Tøndermarsken	Anette Liljensøe	Afbud

Praktiske oplysninger:

Selve mødet starter kl. 17.30 og forventes afsluttet senest kl. 20.30. Der serveres en let anretning bestående af en let anretning og sodavand fra **kl. 17.00 – 17.30**. Der vil under mødet være kaffe/the/vand og sødt til rådighed.

Dagsorden pkt.:	1. Velkomst og godkendelse af dagsorden (15 min.)
Motivering:	<p>Jens Lorenzen byder velkommen og dagsordenen godkendes.</p> <p>Erhvervs Akademi SydVest (EASV) fortæller om deres partnerskab med nationalparken.</p>
Referat:	<p>Jens Lorenzen bød velkommen, orienterede om afbud og orienterede om, at Preben Friis-Hauge erstatter Gitte Bang som repræsentant for LAG Fanø/Varde. Herefter bad han rådet godkende dagsordenen.</p> <p>Søren Vinding ønskede at punktet vedr. partnerskab med TotalEnergies blev en drøftelse og ikke et orienteringspunkt. Jens Lorenzen udtrykte, at det blev en drøftelse.</p> <p>Rådet godkendte herefter dagsordenen.</p> <p>Jens Lorenzen gav ordet til Søren Haahr Jensen og Trine Falbe fra Erhvervs Akademi SydVest.</p> <p>Søren Haahr Jensen, vicerektor for EASV, fortalte om uddannelsesinstitutionen, som er partner i Nationalpark Vadehavets partnerprogram. De har afdelinger i Esbjerg og Sønderborg. Der er 1250 studerende, heraf 950 i Esbjerg. De har 16 uddannelser, 10 2-årige og 6 bacheloruddannelser. De har økonomiske uddannelser, akademiuddannelser, offshore og industri samt bygge og anlæg. EASV arbejder en del med oplevelsesindustri, forskning og udvikling, herunder med turisme og inddragelse af lokale virksomheder, markedsføring af hoteller samt meningsfulde og bæredygtige oplevelser. Herudover arbejder de sammen med de nordiske lande omkring turisme.</p> <p>Trine Falbe, chefkonsulent på Smart Academy, fortalte om EASVs nye tilbud om efteruddannelse indenfor oplevelsesøkonomi. De vurderer, at der er et stort behov for efteruddannelse inden for oplevelsesindustrien. Uddannelserne hos EASV giver mulighed for at uddanne sig i fritiden. Det er en modulopbygget uddannelse man kan komme ind både som faglært og ufaglært, dog kan man ikke være ledig når man starter på uddannelsen. Trine Falbe opfordrede til dialog omkring uddannelsen og ville gerne have Nationalpark Vadehavet i spil i forbindelse med uddannelserne.</p> <p>Søren Vinding og Thomas Bregnballe spurgte hvordan partnerskabet inddrages i uddannelserne.</p>

	<p>Søren Haahr Jensen forklarede, at de blandt andet besøger virksomheder i vadehavsområdet og arbejder på at skabe job via områdets status som nationalpark.</p> <p>Søren Vinding opfordrede til at det at passe på Vadehavet, inddrages i uddannelsen. Dette kvitterede Trine Falbe for.</p> <p>Ole Jakobsen opfordrede til, at tysk også inddrages i undervisningen, Søren Haahr Jensen forklarede, at de ikke har sprogundervisning.</p>
Beslutning:	Dagsordenen blev godkendt.

Dagsorden pkt.:	2. Arbejdet i nationalparkrådet - Orienteringspunkt (60 min.)
Motivering:	<p>Orientering om nationalparken, rådets opgaver, håndbog for rådsmedlemmer og en debat om hvordan rådets medlemmer aktiveres. Der vil være en debat om hvordan rådet ønsker at arbejde de kommende fire år.</p> <p>Formandskabet har foreslået, at der strammes op på punktet "Meddelelser" og at rådet klædes bedre på til at være ambassadører gennem faglige oplæg.</p> <p>Sekretariatet vil lave en introduktion til Nationalpark Vadehavet.</p>
Bilag	2.1 Håndbog for rådsmedlemmer
Referat:	<p>Da der var sket en del udskiftninger i rådet, var det besluttet at rådet skulle orienteres om hvordan arbejdet i rådet foregår.</p> <p>Det er lovmæssigt bestemt, at der skal være en bestyrelse og et råd. Bestyrelsen beslutter hvor mange medlemmer rådet skal have. Der er udarbejdet en forretningsorden og håndbog som beskriver rammerne for rådets arbejde.</p> <p>Jens Lorenzen forklarede, at hvis noget skal laves om, skal bestyrelsen beslutte det – men rådet må gerne komme med forslag til ændringer. Da rådet blev oprettet i nationalparkens opstart, var der ikke stor tilslutning, hvorfor man nedsatte et stort råd med mange lokalrepræsentanter, for at skabe ejerskab. Jens Lorenzen spurgte om det vil give mening at få færre medlemmer for at opnå bedre tilslutning til møderne. Ligesom rådet kan foreslå flere årlige møder, for at blive mere operativt.</p> <p>Jens Lorenzen gennemgik elementer fra håndbogen og fortalte blandt andet, at arbejdet skal have fokus på det der samler os og er til gavn for nationalparken. Man forsøger at undgå afstemninger, men der er altid mulighed for tilkendegivelser. Det blev også understreget, at man er</p>

loyal overfor det råd man er kommet ind i og derfor ikke går til medierne og kommunikerer sin utilfredshed eller holdninger, uden at det er afklaret med nationalparkens bestyrelse. Det betyder naturligvis ikke at man skal være enig i alt der foregår, men at man er loyal for at skabe et godt samarbejds-klima.

Derefter stillede formand Jens Lorenzen nogle konkrete spørgsmål med det formål at få vendt vinkler og perspektiver omkring rådet, der kan gøre rådsmøder mere attraktive at deltage i:

Er vi for mange i rådet?

Thomas Bregnballe udtrykte, at hvis vi skal så bredt ud som muligt, så er det bedst med mange medlemmer. Så kan vi få budskaber om nationalparken så langt ud som muligt.

Julie Sørensen mente, at antallet af medlemmer må afhænge af formålet med rådet. Rådet er ikke et ekspert-råd, men alligevel skal rådet rådgive bestyrelsen, dvs. de kommer som rådgivere, men går fra mødet som ambassadører, hvilket kan være en svær rolle.

Søren Vinding opfordrede til at man beholder det nuværende antal. Men man kunne inddrage fagfolk, så der kommer flere medlemmer.

Poul Erik Jensen mente, at det var bærende med den brede repræsentation. Hvis den der er udpeget ikke udfylder sin rolle i forhold til sit bagland, er det baglandets opgave at justere.

Anne Marie Slaikjær ville være ked af, hvis det lokale element forsvandt da man så ville miste den lokale forankring.

Steffen Steffensen opfordrede til, at man holder fast i den brede repræsentation.

Hvordan sikrer vi bedre fremmøde og aktivering?

Steffen Steffensen foreslog at man overvejer placering af møder, både fysisk og tidsmæssigt og foreslog, at man lægger et ekstra møde ind i det år man konstituerer sig.

Thomas Bregnballe opfordrede til at rådet kunne nedsætte arbejdsgrupper, der arbejder på emner udenfor møderne og uden alle rådsmedlemmer deltager, og på den måde får konkrete opgaver at arbejde med, som så kan fremlægges på rådsmøderne.

Jens Lorenzen foreslog, at man ændrede dagsordenen fra de mange og ofte tidskrævende orienteringer til at frigive tid i dagsordenen til eksempelvis oplysende emner og emner der skaber debat.

Kent Rygaard opfordrede til, at rådet også selv sætter dagsordenen, eksempelvis med emner fra egne områder og rådgiver bestyrelsen om hvad der mangler.

Steffen Steffensen fortalte, at det er vedtaget, at rådet selv kan tage emner op.

Julie Sørensen spurgte om man må spørge baglandet om de har emner de vil have med? Det bekræftede Jens Lorenzen.

Søren Vinding opfordrede til, at rådet tager emner op og at bestyrelsen spørger om råd i god tid.

Anne Marie Slaikjær foreslog, at hvis man skal have et årligt opsamlingsmøde eller flere møder, så ville det med fordel kunne foregå online for at spare transporttid. Der er store afstande når man skal rundt i nationalparken og dermed tidsforbrug, som kan afholde folk fra at komme.

Skal vi være mere råd eller mere ambassadører?

Julie Sørensen spurgte om alle føler sig klædt på til at være ambassadører, når de forlader møderne? Hun følte sig usikker på, hvad forventningen er til ambassadørrollen.

Jens Lorenzen svarede, at trods der er meget viden i rådet, så kunne det overvejes at løfte rådet videnskæstigt, som ville bedre basis for at være ambassadører.

Merete Binderup opfordrede til, at rådet er både råd og ambassadører. Der har været mange spændende opgaver under møderne, hvor rådet har rådgivet bestyrelsen, men man kan også sagtens være ambassadør, når man går fra mødet.

Er der ønsket til andre arbejdsformer? Eller er rådet tilfreds med den måde rådet arbejder på nu?

Merete Binderup spurgte om der er nogen der ikke føler sig motiverede til at sidde i rådet, men måske føler sig tvunget af deres bagland?

Søren Vinding mente, at der ikke behøver være enighed i rådet når man afgiver anbefalinger og råd til bestyrelsen.

Lasse H Schousboe fortalte, at han som repræsentant for Det Rådgivende Udvalg for Vadehavet er udpeget. Han opfordrede til, at man prioriterer emner og drøftelser, for at få flere til at deltage. Her skal rådet kigge indad og selv være med til at lave en spændende dagsorden. Møderne skal have en motiverende og spændende dagsorden.

Preben Friis-Hauge fortalte, at mange har brug for at der kommer emner til debat og at man hører hinandens synspunkter. Rådet kan trykprøve ideer for lokalområderne.

Julie Sørensen var enig i at debat giver glæde og motiverer.

Jens Lorenzen spurgte om man kan få referater fra nationalparkens udvalg tilsendt?

Det bekræftede Peter Saabye Simonsen. Udvalgene er skabt for at klæde medarbejderne bedre på fagligt. Referater og notater fra udvalgsmøderne kan sagtens sendes til rådet, og der kan også være emner fra udvalgene rådet ønsker at drøfte.

Jens Lorenzen takkede for kommentarerne og vil tage det op på et kommende møde.

Punktet på dagsordenen sluttede med at forklare, at formandsskabet i rådet mente at orienteringspunktet med meddelelser fra diverse udvalg

og grupper kunne skæres ned, så der derved skabes mere aktiv tid til debat og konkrete opgaver. Punktet fjernes ikke, men orienteringerne skæres ind til det vigtigste, for at rådet er godt orienteret.

Peter Saabye Simonsen introducerede derefter kort hvem Danmarks Nationalparker er, og nævnte at præsentationen kan fremsendes efter ønske. Endvidere, at rådet på de kommende møder får en gennemgang af: Hvorfor er Vadehavet udpeget som nationalpark og verdensarv – hvori består det enestående med de universelle værdier?

Hvad laver vi i Nationalpark Vadehavet?

Hvad har vi opnået?

Disse oplæg fremlægges for at klæde rådet bedre på med viden om nationalparkens natur, kultur, friluftsliv mv. foruden de uddannelsesaktiviteter, turisme og erhvervsfremmende tiltag samt opgaver trilateralt og for verdensarven.

Nationalparkerne blev til på baggrund af Wilhjelm-udvalgets arbejde i 2000 og 2001 der pegede på, at den danske natur har det skidt og vi har behov for mere sammenhængende natur. Der er nu 5 nationalparker i Danmark.

Nationalparkerne er statslige fonde med en lov med 10 formål.

I udlandet f.eks. USA og Tyskland har nationalparkerne lovhjemmel og myndighed samt arbejder typisk overvejende med natur og kommunikation. Vi har ingen lovhjemmel men arbejder med frivillighed – som berører de sidste formål i loven. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2017/120>

Ud over lovgivningen har hver nationalpark sin bekendtgørelse, som gør loven konkret og i vores tilfælde også tilføjer, at vi bidrager til en koordineret udvikling af det dansk-tysk-nederlandske vadehavsområde.

<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2010/1159>

Nationalpark Vadehavet er Danmarks største, eneste marine og internationale nationalpark og tilmed udpeget som UNESCO verdensarv.

Det er nationalparkbestyrelsen der bestemmer hvad der sker i nationalparken. Det er miljøministeren der udpeger formanden samt de 14 medlemmer af bestyrelsen, herunder rådets repræsentanter i bestyrelsen.

Rådet er en bred kreds af aktører og interesser fra lokalsamfundene og organisationer – i alt 31 medlemmer – og er nedsat af bestyrelsen.

Partnerudvalg, forskningsudvalg, kulturudvalg og naturudvalg er udvalgte fagpersoner og repræsentanter fra råd og bestyrelse, der skal hjælpe sekretariatet.

Vi har en finanslovsbevilling i 2023 på 9,5 mio. kr. og har budgetteret projektmidler på ca. 10 mio. kr. så vi har en samlet indtægt på ca. 20 mio. kr. Men vi har udgifter for godt 24 mio. kr., som betyder, at vi tærer på den opsparing vi har, og som vi skal have nedbragt.

	<p>Adspurgt, svarede Peter Saabye Simonsen, at vi lægger budgetter fire år frem, heraf detailbudgetter for indeværende år og det kommende år med økonomi, timeforbrug for medarbejdere på projekterne, fordelt på måneder. Altså ret detaljerede budgetter. Hertil laver vi rammebudgetter for de efterfølgende 3 år, dvs. vi har budgetter for 2023-2026. Peter Saabye Simonsen henviste i øvrigt til nationalpark-planen for yderligere oplysninger om nationalparkens formål, baggrund, vision mv: https://nationalparkvadehavet.dk/media/246375/npv-plan-2019-2024-screen.pdf</p>
--	---

Dagsorden pkt.:	3. Meddelelser – Orienteringspunkt (25 min.)
Motivering:	<p>Kort orientering fra formanden, bestyrelsesrepræsentanter, udvalgsrepræsentanter og sekretariatet.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nyt fra formanden • Orientering fra bestyrelsen v/Jens Lorenzen og Anne Marie Ludvigsen • Nyt fra Wadden Sea Forum v/Christiane Terhart (afbud) • Nyt fra Partnerudvalget v/Johanne Ludvigsen og Bente Bjerrum • Nyt fra Skibet v/Steffen Steffensen • Nyt fra Kulturudvalget v/Ole Jakobsen • Nyt fra Naturudvalget v/Thomas Bregnballe og Søren Vinding • Nyt fra Forskningsudvalget v/Xenia Salomonsen (afbud) Der har ikke været afholdt møder, hvorfor der ikke er noget nyt. • Nyt fra Sekretariatet herunder status for projekter og nyt informationsmateriale
Bilag	<p>3.1 Ledelsesorientering fra bestyrelsesmødet den 17. maj 3.2 Referat fra bestyrelsesmødet den 17. maj</p>
Referat:	<ul style="list-style-type: none"> • Nyt fra formanden Jens Lorenzen fortalte, at han og Anne Marie Ludvigsen er indstillet til at være rådets repræsentanter i bestyrelsen. De er endnu ikke udpeget, men deltog på sidste bestyrelsesmøde som gæster og deltager tilsvarende i det kommende bestyrelsesmøde. • Orientering fra bestyrelsen v/Jens Lorenzen

	<p>Bestyrelsen har haft møde i maj og besluttede at rådet skal arbejde med følgende emner, hvoraf flere er foreslået tidligere af rådet selv:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Evaluering og debatoplæg til ny plan – det sidste senere på året ○ Bidrag til kulturudvalgets nye projekt, ”Fortællinger fra Vadehavet” ○ Orienteres om Kystvandrådet, hvor Preben Friis-Hauge kunne fortælle, at Kystvandrådet, som han er formand for, netop har haft møde i dag og skal være færdige med deres opgaver 1. november, hvis Kystvandrådets arbejde skal med i regeringens vandplaner. Det er meget kort tid til at få tingene undersøgt. Der arbejdes på at finde ud af hvor kvælstof, fosfor osv. i Vadehavet kommer fra og med at finde løsninger på at få det reduceret. Løsninger på tiltag kunne eksempelvis være at undgå brinkerosion i vandløb. Simon Simonsen er udpeget af Nationalpark Vadehavet til at sidde i Kystvandrådets styregruppe, ligesom Inger Jensen fra nationalparkbestyrelsen også sidder med i styregruppen, men for Danmarks Naturfredningsforening. <ul style="list-style-type: none"> ○ Rådet skal orienteres om PFAS og testcenter for vindmøller. Jens Lorenzen orienterede om, at den ekstra mio. nationalparkerne har fået på finansloven skal bruges på at skaffe projektmidler. <ul style="list-style-type: none"> • Nyt fra Wadden Sea Forum v/Christiane Terhart (afbud) Christiane Terhart havde sendt referat fra Wadden Sea Forum forud for mødet. • Nyt fra Partnerudvalget v/Bente Bjerrum Bente Bjerrum orienterede om, at de havde forsøgt at få afholdt et møde inden sommer, men kan først finde en dato i kalenderen i august. • Nyt fra Skibet v/Steffen Steffensen De frivillige har månedlige vedligeholdelsesdage, de holdt den sidste i april, da vedligehold om sommeren klares i forbindelse med sejladser. Der var opstartsmøde 25. april, skibet sejlede til Esbjerg 3. maj, var i Marbæk, Ho og på Fanø. Nu ligger det ved Kammerslusen og sejlede med specialklassen på Vittenbergskolen i går og på lørdag sejler skibet med vinderne af en østersåbningskonkurrence i 2019. Der er en tur med Københavns Universitet i juni samt ture til Sønderhodag på Fanø, Varde Å Dag i Janderup, samt sejladser med naturformidlere og skoler. • Nyt fra Kulturudvalget v/Ole Jakobsen
--	---

Vi har en flot udstilling på Højer Designefterskole fra 11. til 22. juni – Kunst, Kultur og Kobbersnepper, hvor frivillige tager imod på udstillingen. Udstillingen kommer til Fanø fra 8. juli til 22. oktober. Kunstnerne er medlemmer af Society of Wildlife Artists ([SWLA](#)). Der udkommer en bog i forbindelse med udstillingen på Fanø.

”Fortællinger fra Vadehavet” er et projekt udvalget arbejder på nu og som rådet vil blive inddraget i.

Peter Saabye Simonsen opfordrede til, at man tager til Højer eller Fanø og ser udstillingen. Det er kunst på højt niveau.

- Nyt fra Naturudvalget v/Thomas Bregnballe og Søren Vinding

Thomas Bregnballe fortalte, at de havde fået orientering fra Kystvandrådet. Formålet med Kystvandrådet er at komme med forslag til tiltag der kan forbedre den økologiske tilstand i Vadehavet. Man betaler konsulenter for at rådgive, så man kan bidrage med et forslag inden 1. november 2023. Det er en udfordring, da man mangler data på fosfor, kvælstof, klorofyl mv., men det er ved at blive klarlagt.

Udvalget har også arbejdet med at identificere værdifuld og sårbar natur. Nationalpark Vadehavet har lavet et udbud på at identificere disse områder. Amphi Consult var de eneste der bød på opgaven. Udvalget har mistet nogle medlemmer og ønsker derfor at udvide med kompetencer. Måske udvalget kan byde ind med ideer til fremtidige projekter til den næste nationalparkplan.

Dernæst er der planer om at udplante ålegræs på Fanø, hvis forundersøgelserne er positive.

Pau Schramm mente ikke, at man kunne plante ålegræs i Vadehavet, da der er for meget bevægelse.

Pau Schramm spurgte om der har været undersøgelser af miljøtilstanden og syntes at det var fint med flere medlemmer – særligt på det marine.

Preben Friis-Hauge forklarede, at man har en opgave med at reducere mængden af kvælstof og nitrit, hvorfor man har nedsat Kystvandrådene. Det er kompliceret at beskrive, hvad den dårlige tilstand skyldes, men det forventer man at få frem ved undersøgelserne. Eksempelvis skarven kan være en del af problemet.

Julie Sørensen spurgte om man successivt kan få information fra Kystvandrådet, så man kan inddrage det i arbejdet med den nye plan?

Peter Saabye Simonsen mente, at det var en god ide og uddybede, at Vadehavskommunerne og landbruget står bag ansøgningen om midler til Kystvandrådet i en del af Landbrugspakken. Varde Kommune er projektleder. Dermed sagt, at det ikke er Nationalpark Vadehavet der styrer processen, men vi vil tilstræbe at få resultaterne af Kystvandrådets arbejde med i processen.

	<p>Merete Binderup foreslog, at specialestuderende kunne få opgaver fra nationalparken.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nyt fra Forskningsudvalget v/Xenia Salomonsen (afbud) Peter Saabye Simonsen orienterede i Xenia Salomonsens fravær. Der har ikke været afholdt møder. Da Flemming Just er udpeget som formand for bestyrelsen, træder han ud af forskningsudvalget. Man skal derfor finde en ny repræsentant fra museerne. Forskningsudvalget har forespurgt på om de kan udvide med flere medlemmer med nye videnområder. Henrik Manø Stenrøjl Kristensen foreslog, at man inddrager specialestuderende i udvalget. • Nyt fra Sekretariatet herunder status for projekter og nyt informationsmateriale Peter Saabye Simonsen gjorde det kort og henviste til ledelsesorienteringen.
--	---

Dagsorden pkt.:	4. Evaluering af Nationalparkplan - Orienteringspunkt (20 min.)
Motivering:	Opfølgning på evalueringsmødet, herunder en gennemgang af de resultater vi kom frem til på workshoppen og tilbagemeldinger på resultaterne.
Bilag	4.1 Evalueringsworkshop: Opgørelser (udkast)
Referat:	<p>Jens Lorenzen bad Peter Saabye Simonsen orientere om status på evalueringen, som råd og bestyrelse selv har bidraget til.</p> <p>Peter Saabye Simonsen fremviste resultaterne af den workshop, som bestyrelse og råd deltog i 31. maj. Resultatet af arbejdet viser, at vurderingerne af indsatsområdernes aktiviteter var rimelige på de fleste områder. Med afsæt i de samlede tal er der ikke aktiviteter, som er vurderet helt skævt. Tallene vil blive taget med i evalueringsrapporten. Den bygges sådan op, at der dels redegøres for de aktiviteter vi har gennemført. Derefter forholdes aktiviteterne til det der står i planen og derved kan vi lave en målfrielsesvurdering på alle aktiviteter. Der udarbejdes en samlet konklusion der også forholder sig til vores realisering af FNs 17 mål for bæredygtig udvikling og nationalpark-planens strategiske principper. Rapporten skal være færdig og fremlægges på bestyrelsesmødet i september.</p> <p>Derefter samlede Peter op på workshoppens resultater og udledte: Evalueringen viser, at generelt er det ok.</p> <p>Det vi har talt mest om i vores medier, i rådet og bestyrelsen, får de højeste vurderinger.</p>

	<p>Der er mangel på kendskab til nationalparkens arbejde/aktiviteter og der kommenteres i evalueringsskemaerne for meget på hvad vi kunne gøre, frem for at evaluere på det der er gjort.</p> <p>Konklusion: Der er således behov for at drøfte hvordan bestyrelses- og rådsmedlemmer klædes bedre på i forhold til at kende indsatser, aktiviteter og resultater. Dette også i lyset af mødets tidligere diskussion af rådets funktioner som råd og ambassadører.</p> <p>Peter Saabye Simonsen takkede for rådets indsats, som er værdifuld i evalueringsprocessen og nævnte, at evalueringsrapporten havner på miljøministerens bord.</p> <p>Merete Binderup spurgte hvorfor 0'erne (nul) indgår i vurderingsskalaen? Peter Saabye Simonsen forklarede, at 0 (nul) gives når man ikke kender til den konkrete aktivitet. De øvrige 'karakterer' gives når man kender til den konkrete aktivitet. I evalueringsrapporten vil evalueringstabellerne vises med nul og uden nul. Med nul vil evalueringsværdien være lavere end uden nul, mens tallet uden nul er den reelle vurdering. Men ved at gøre det sådan her, har vi også fået evalueret på bestyrelsens og rådets kendskab til det vi laver, altså et ekstra evalueringresultat.</p> <p>Preben Friis-Hauge opfordrede til at rådet læser ledelsesorienteringen, som giver et godt indblik i aktiviteter og indsatser. Men det er svært at huske alt for så lange perioder og han opfordrede til lidt mere vejledning fra medarbejderne i forbindelse med evalueringsskemaet.</p> <p>Ole Jakobsen roste evalueringsprocessen, som han fandt spændende. Kent Rygaard opfordrede til, at man evaluerer hvert år og at man samler det herefter. Det var kommet lidt bag på ham, at bestyrelse og råd selv skulle evaluere.</p> <p>Henrik Manø Stenrøjl Kristensen opfordrede til, at man kan læse om projekterne hen over de fire år, eksempelvis på en platform, så man kan holde sig orienteret og få ejerskab til planen.</p> <p>Peter Saabye Simonsen kvitterede og nævnte, at vi arbejder på en ny hjemmeside, hvor det kan overvejes at indarbejde i den del af den nye hjemmesiden, som henvender sig til partnere og interessenter.</p>
--	---

Dagsorden pkt.:	5. Partner program – drøftelse af ny partner TotalEnergies - Orienteringspunkt (10 min.)
Motivering:	Søren Vinding har ønsket at drøfte den nye partner i Nationalpark Vadehavets Partnerprogram, TotalEnergies. Sekretariatet orienterer om partnerprogrammet og dets præmisser.
Bilag	

	<p>5.1 Brev modtaget fra Søren Vinding</p> <p>5.2 Folder: Total Energies: Protecting biodiversity – our ambition and commitments</p> <p>5.3 Nationalpark Vadehavets partnerprogram – en introduktion</p>
<p>Referat:</p>	<p>Jens Lorenzen gav ordet til Søren Vinding.</p> <p>Søren Vinding forklarede, at han har taget emnet op, fordi han var for- bavset over at TotalEnergies var blevet partnere og den måde man havde eksponeret det på. Han ønskede at partnerudvalget drøfter, hvor- dan man skal forholde sig til internationale partnere, som har skadende aktiviteter i andre landes naturområder.</p> <p>Søren Vinding har undersøgt hvordan TotalEnergies arbejde i Øst Afrika. De hører til en af de største CO2 udledere og laver store naturødelæg- gelseser, som har store konsekvenser for naturen. De er skyld i at mange mennesker bliver flyttet fra deres hjem, hvilket giver konflikter.</p> <p>På den baggrund er det værd at drøfte i partnerudvalget, hvad man gør, når man har internationale virksomheder der skader naturen.</p> <p>Jens Lorenzen bad Peter Saabye Simonsen redegøre for hvad partnerska- bet drejer sig om.</p> <p>Peter Saabye Simonsen forklarede, at vi fik en henvendelse fra Total- Energies sidste forår om et muligt partnerskab.</p> <p>Deres formål er at fastholde deres medarbejdere, hvoraf der er rift om mange. Det vil de gøre ved at engagere medarbejderne i deres lokalom- råder og til at være mere glade for deres lokalområde. De kan betale medarbejderne 3 dage om året til at lave frivilligt arbejde, eksempelvis for Nationalpark Vadehavet, ligesom de laver arrangementer for deres medarbejdere.</p> <p>Kort sagt, de ønsker at aktivere deres medarbejdere og gøre dem til ak- tive borgere i lokalsamfundet, lave konkrete naturprojekter og under- støtte konkrete aktiviteter for partnerprogrammet.</p> <p>Netop pga. virksomhedens størrelse og den meget konkrete og ligevær- dige måde de er gået ind i dialogen med Nationalparken, trods kæmpe forskel på organisationernes størrelse, så har nationalparkchefen inddra- get nationalparkbestyrelsen. Normalt er det partnerudvalget der beslut- ter hvem der kan være partnere, men her vurderede nationalparkche- fen, at bestyrelsen måtte på banen. Også fordi energiselskaber har en hi- stori, som ofte ikke er så køn i forhold til natur og miljø. Men national- parkchefen havde anbefalet bestyrelsen, at der ses på hvad vores part- nere gør nu og fremover og mindre på hvad de har lavet tidligere. Natur- ligvis skal historien også indgå, men når en partner har en klar politik om ikke at indgå i IUCN kategori 2 natur, typisk nationalparker og verdens- arvssteder, og vil droppe sort energiudvinding med årstal på, så er det vurderet, at partnerskabet kunne være frugtbart for nationalparken, To- tal Energies, men også for naturen og lokalsamfundet. Det sidste bl.a. fordi TotalEnergies er klar til at investere økonomi, tid og ressourcer i na-</p>

turprojekter i et omfang vi nationalparksekretariatet ikke har oplevet nogen andre partnere tilbyde før. Endelig er det aftalt, at samarbejdet prøves af med nogle afgrænsede mindre projekter og så må vi vurdere hvordan det falder ud.

Bente Bjerrum fortalte, at partnerudvalget ikke har haft lejlighed til at drøfte det, men hun synes at vi skal se fremad og arbejde fremad og TotalEnergies kan bidrage positivt.

Julie Sørensen bakkede op om Søren Vindings forslag om at sætte deres partnerskab i bero, hvorfor strækker de sig så langt? De får et grønt mærke. Der bør tages en principiel beslutning.

Lasse H Schousboe spurgte hvor meget en partner må brande sig som partner?

Peter Saabye Simonsen forklarede, at TotalEnergies er dybt professionelle og ved hvad de laver. De ønsker et samarbejde med ligeværdighed. De ser ikke kun på hvad der er i det for dem – men hvad vi kan gøre sammen. De ønsker at gøre noget sammen med os. De har faktisk ikke bedt om at bruge vores logo. Peter Saabye Simonsen og bestyrelsen ser TotalEnergies som en øvelsescase og vi prøver partnerskabet af. Dernæst tilføjede han, at han ikke ligefrem er blæst omkuld af alle de partnere der vil gå langt med brugen af vores logo, snarere tværtimod er der en del partnere, som ikke lever op til kravene i partnerprogrammet om at netop at bruge logo og henvise til nationalparken og de andre partnere. Søren Vinding mener ikke, at Nationalpark Vadehavet er klædt godt nok på til at vurdere TotalEnergies og han synes det skal diskuteres igennem. Partnerudvalget skal se på partnerskabet med TotalEnergies. De udleder voldsomme mængder CO2 med mange konsekvenser til følge. Vi skal ikke give køb på vores natur på grund af projektmidler.

Lasse H Schousboe bad om, at man ikke sætter standarder op for nogen, som ikke kræves af alle. Vi skal behandle alle lige. Det er en fornuftig holdning, at man tager det stille og roligt og ser kritisk på det. Leverer de det de lover? Han var overbevist om, at bestyrelsen har set fornuftigt på det. Lad os se hvad det er, før vi siger "green washing".

Julie Sørensen spurgte hvad vi gør, hvis vindmølleselskaber kommer og vil være partnere? Her har vi været meget klare i vores udmeldinger. Hvad er principperne for partnerskabet? Det skal defineres.

Preben Friis-Hauge var enig med Lasse H Schousboe i, at man skal finde ud af hvad der skal til. Varde Kommune har lavet en undersøgelse der viser, at landbruget står for 70% af CO2 udledningen i kommunen, så det arbejder de på at nedbringe sammen. Betyder det, at de ikke kan være partnere i nationalparken, spurgte han retorisk? Han opfordrede til at man undersøger sagen, men han var modstander af at gøre dom før man har undersøgt sagen ordentligt. Se på om det kan holde og om de overholder loven og opfylder kriterierne i partnerprogrammet.

Pau Schramm mente det er en fordel at de sidder med ved bordet, så vi er i dialog.

	<p>Steffen Steffensen opfordrede til, at man ser på grundlaget for partnerskabet. Skal vi afvise nogle partnere, skal vi se på grundlaget for partnerskabet. Man kan ikke lave særregler for en enkelt partner.</p> <p>Ole Jakobsen fortalte at TotalEnergies bidrager positivt til lokalområdet og nævnte eksempler på sponsorships, der har hjulpet idrætten og børn og unge.</p> <p>Søren Vinding bad om, at man ser på kriterierne for partnerskab og ikke kun TotalEnergies CO2-udledning.</p>
Anbefaling:	Rådet foreslår, at bestyrelsen beder partnerudvalget se på sagen og undersøge om der er behov for at revidere kriterierne for partnere.

Dagsorden pkt.:	6. Status på testcentre - Orienteringspunkt (10 min.)
Motivering:	Sekretariatet orienterer kort om status på testcentre for havvindmøller.
Referat:	<p>Peter Saabye Simonsen havde ikke meget nyt at fortælle. Det blev på Borgermødet i marts kommunikeret, at der træffes afgørelse hen over sommeren om hvilke områder man vil gå videre med som lokation for testcenteret for vindmøller til næste runde, hvor der skal udarbejdes VVM-redegørelser osv. Sagen er desuden rejst trilateralt og i Wadden Sea Boardet blev det af de danske statslige myndigheder kaldt en præ-præ-præ-undersøgelse, hvilket på mødet dog blev afvist af kommunernes og nationalparkens repræsentanter i Wadden Sea Boardet.</p> <p>Peter Saabye Simonsen nævnte også, at der er skrevet til flere centrale aktører – Vestas, Siemens-Gamesa, DTU, Formanden for Klimarådet samt prof. Brian Vad Mathiesen, pga. deres rolle i processen og konkret som konsekvens af deres udtalelser i programmet "Debatten" på DR2 om samme emne. Svarene vi har fået, svarer ikke på det vi spørger om, men rektor og formand for DTU nævner specifikt Skærbæk som en mulighed.</p> <p>Julie Sørensen fortalte, at Energistyrelsen hyrer medarbejdere der skal se på kompensation til lokale.</p> <p>Preben Friis-Hauge nævnte, at tyske politikere og naturorganisationer m.fl., som han kender fra sin formandspost i Wadden Sea Forum, er bekymrede for en placering i Margrethekog. Han var overbevist om, at testcentret ender i Nordjylland, da Danmark ikke er klar til at tage slagsmålet med tyskerne og til at sætte sig op mod forsvaret, som har øvelsesterræn på Rømø.</p>

Dagsorden pkt.:	7. Forslag til punkter til næste møde - Beslutningspunkt (10 min.)
Motivering:	Rådet kan her fremkomme med ønsker til emner de ønsker at drøfte og få belyst på det kommende møde.
Referat:	Jens Lorenzen spurgte om nationalparkplanen skal drøftes på mødet?

	<p>Peter Saabye Simonsen forklarede, at bestyrelsens forslag til budget og evaluering vil komme på, sammen med de af bestyrelsen foreslåede emner.</p> <p>Pau Schramm foreslog, at man drøfter de påvirkninger, som elkabler i havbunden har på havmiljøet. Netop den del indgår ikke i de undersøgelser som foretages, når der anlægges vindmølleparker, uagtet at norske undersøgelser viser, at elkablerne har betydelig naturmæssige påvirkninger.</p> <p>Søren Vinding foreslog en drøftelse af Kystvandrådets resultater.</p> <p>Emnerne vil blive taget med videre, udtrykte formand Jens Lorenzen.</p>
--	--

Dagsorden pkt.:	8. Eventuelt (10 min.)
Motivering:	<p>Rådet kan her komme med meddelelser mv.</p> <p>Der er følgende events og møder inden næste møde:</p>
Referat:	<p>Der er følgende events og møder inden næste møde:</p> <p>Udstilling på Højer Design Efterskole juni.</p> <p>Udstilling på Fanø Kunstmuseum juli til oktober.</p> <p>Dansk Botanisk forening holder "Vilde blomsters dag" Fanø og Rømø den 18. juni. Hans Julius Jakobsen fortalte at det også foregår i Vrøgum kær, hvor der er orkideer.</p> <p>Jens Lorenzen fortalte, at der er kommet nyt nationalparkmagasin og opfordrede rådets medlemmer til at tage det med hjem.</p> <p>Thomas Bregnballe fortalte, at Center for vadehavsforskning er ved at indgå partnerskaber med tyske og hollandske forskere. De har søgt Aage V Jensens fond om 10 mio. kr. til forskning i sediment, et projekt Kystdirektoratet også er med i.</p> <p>Jens Lorenzen takkede Kurt Aakjær for malurt-snapsen.</p> <p>Preben Friis-Hauge fortalte, at der er en kommende ansøgningsrunde i LAG. Der ligger 2.6 mio. kr. til Fanø og Vardes borgere. Se LAGs hjemmeside for frister.</p>